

Фендик В.М.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: КОНТРОЛЬ ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ

У статті досліджуються природа контролю забезпечень зобов'язань, найбільш поширені сучасні методики економічного аналізу діяльності господарюючих суб'єктів, розкриваються і аргументуються проблемні питання їх застосування. Здійснюється розкриття теоретичних засад і методологічних особливостей документального оформлення господарських операцій суб'єктів господарювання у сфері забезпечення зобов'язань іноземних країн та України. Розвиток суспільства характеризується динамікою ускладнення суспільних відносин та природою механізмів фіксування їх характеру та структури.

Ключові слова: фінансова звітність, контроль, забезпечення зобов'язань, величина впливу факторів, статистичні методи, статистичні критерії.

ВСТУП

Суспільні відносини побудовані і зумовлені потребами як окремого індивіда, так і групи людей. Механізм задоволення потреб суспільства, його структура, тенденції та динаміка завжди буде об'єктом наукового дослідження. Цей процес знаходить своє відображення у структурній побудові суспільних відносин, їх природі та характері змін, системі забезпечень зобов'язань та їх документальному відображенні. Аналіз структури та динаміки суспільних відносин здійснюється за допомогою агрегованих та специфічних показників господарської діяльності. Методи аналізу були розроблені в межах окремих наук: економічного та фінансового аналізу, математичної статистики та інших. Значний вклад в розвиток цих наук здійснили: Подерьогін А.М., Мазаракі А.А., Покропивний С.Ф., Василик О.Д., Мних Є.В., Бутинець Ф.Ф., Мочерний С.М. та інші. Об'єктом та предметом дослідження, що описаний у даній статті є природа, документальне оформлення та новітні методи аналізу стану забезпечень зобов'язань. Метою та завданням статті є розкриття методологічних засад та особливостей господарських процесів, пов'язаних із забезпеченням зобов'язань. Методи дослідження: опис, аналіз, узагальнення, пояснення, системний підхід.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Особлива природа забезпечень зобов'язань є причиною того, що чим більший обсяг інформації зібрано за свого партнера по справі, тим якісніший аналіз і прогноз наступних подій можна зробити. Найсуттєвіша та найбільш повна інформація про суб'єкт господарювання зосереджується у даних бухгалтерського обліку, найбільш прийнятну оптимальну форму подання якої репрезентує фінансова звітність. Саме через неї здійснюється

аналіз стабільності використання встановлених методик оцінки та обліку господарських процесів та окремих об'єктів обліку.

Під час здійснення аналізу господарської діяльності через представлену у звітності інформацію найскладнішим є виявлення та встановлення реальних причин змін діяльності та характеру її структури [1].

Забезпечення пов'язане із потенційною можливістю зменшення майбутніх економічних вигод, тому характер контролю за економічним вигодами і спосіб його закріплення за суб'єктом господарювання є особливим предметом контролю забезпечень. Контроль по своїй природі передбачає належну адресність отриманих вигод від здійснення господарської діяльності. Контроль забезпечень за суб'єктом складом може здійснюватись одноосібно та колективно, тому з метою його ефективності має спиратися на економічну природу та юридичний характер міжсуб'єктних відносин. Форма і структура елементів контролю як господарського процесу залежить від природи об'єкта контролю – основним його завданням та критерієм є ефективність здійснення [2],[3],[4].

Контроль забезпечень зобов'язань є фундаментальним видом контролю господарської діяльності, його якісний стан є основним критерієм повноти і всеосяжності реального ресурсного забезпечення всіх векторів розвитку економіки. Продуктивне здійснення контролю забезпечень на всіх процедурно-часових етапах господарської діяльності є реальною запорукою досягнення успіху. У процесі здійснення господарської діяльності як і будь-який інший вид контролю він набуває притаманних рис. В ході свого здійснення контроль забезпечень одночасно охоплює всі існуючі види контролю. Тільки за їх одночасно повноцінного функціонування він є високоефективним. Як кожний окремий внутрішньо-функціональний вид контролю по своїй структурі та в залежності від стадій здійснення господарської діяльності він включає в себе попередній контроль, контроль по факту, внутрішній і зовнішній контроль, формальний

© Фендик Володимир Михайлович, аспірант Київського національного економічного університету імені В. Гетьмана, тел.0955073072, E-mail:vladimir_www_77@rambler.ru.

контроль і контроль виконання. За умов дотримання всіх цих видів контролю найважливішим залишається контроль виконання, оскільки він є фундаментом успішної безперервної діяльності не тільки сторін договору, але і інших учасників господарських відносин дотично пов'язаних із даними суб'єктами господарювання в іншій їхній господарській діяльності. При недотриманні інших видів контролю є можливим притягнення до відповідальності сторін договору при встановленні умисного характеру їхніх дій. Але умисність таких дій довести проблематично.

Контроль забезпечень зобов'язань як економічна категорія базується на загальновідомих принципах контролю, які відображені у Лімській декларації керівних принципів контролю: 1) принцип відповідності-репрезентується у системі контролю як єдність цілей діяльності та існування як об'єкту контролю – забезпечення, так і суб'єктів здійснення перевірки та нагляду за його станом і функціонуванням; проявляється через параметри компетенції контролюючих суб'єктів та механізмів виникнення і функціонування об'єкту контролю; 2) принцип системності – контроль забезпечень не є ізольованим господарським явищем, тому повинен розкриватись у повному спектрі взаємозв'язків із іншими елементами господарського життя, виходячи із природи об'єкту контролю; 3) принцип неперервності – репрезентує необхідність постійного здійснення контролю у всіх його сферах; 4) незалежність – ні характер процедур контролю, ні особливості суб'єкта господарювання не може впливати на рівень безумовної свободи та характеру закріпленої законодавчо компетенції за суб'єктами, які здійснюють контроль [5].

Для оптимізації прийняття управлінських рішень використовують прийоми поточного та перспективного економічного аналізу. Ці прийоми базуються на застосуванні спеціальних методів математичного моделювання та статистичної оцінки факторів таких моделей (балансовий метод, кореляційного і регресійного аналізу, ланцюгових підстановок тощо).

Необхідність використання економічного аналізу із застосуванням методів інших математичних дисциплін у даній сфері обумовлено наступним. Для того, щоб підприємство було спроможним реалізувати свої зобов'язання, його показники господарської діяльності повинні відповідати мінімальним або оптимальним критеріям. Характер критеріїв залежить від виду показника господарської діяльності, розрахунок якого здійснюється.

З метою задоволення потреб споживача продукції та послуг підприємство повинно бути конкурентоспроможним, що проявляється у рівні цін на продукцію та параметри: технічні, аргонометричні, біохімічні, фізичні тощо. За умов обмеженості ресурсів, які підприємство може залучати для оновлення виробничих потужностей, реструктуризації виробництва або досягнення інших цілей господарської діяльності, підприємство починає економити. Це проявляється у зниженні витрат на

здійснення діяльності або зміненні обсягу такої діяльності.

Необхідність забезпечення зобов'язань має подвійну природу: а) обов'язковим є створення забезпечень для витрат по зобов'язанням, загальна обов'язковість яких встановлена законом; б) добровільним є зобов'язання, виникнення якого зумовлене звичним ходом господарської діяльності, наприклад в результаті укладення договору. Необхідність створення забезпечення може бути передбачено договорі. У випадку відсутності передбачення необхідності забезпечення, такий факт господарського життя виступає як його випадковий компонент, оскільки може залежати від волі одного з учасників відносин. При прогнозуванні можливості виникнення такого факту використовують математичну статистику.

Для розрахунку випадкової компоненти необхідно попередньо передбачити величину довірчих меж, за допомогою яких встановлюються інтервальні показники часу для прогнозу. Мазаракі А.А. пропонує формулу, за якою величина довірчих меж визначається у загальному вигляді так:

$$\hat{y}_{i_{\text{прогн.}}} \pm t_{\alpha} \frac{S_{\bar{y}}}{\sqrt{n}}, \quad (1)$$

де $\hat{y}_{i_{\text{прогн.}}}$ — відповідне прогнозне значення (його знаходять, підставляючи в рівняння тренду відповідне значення t);

$S_{\bar{y}}$ — середнє квадратичне відхилення від тренду;

t_{α} — табличне значення t — критерію Стьюдента за рівня значущості α .

Величина $S_{\bar{y}}$ визначається за формулою:

$$S_{\bar{y}} = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_{i_{\text{кориг.}}})^2}{n - m}}, \quad (2)$$

де y_i і $\hat{y}_{i_{\text{кориг.}}}$ — відповідно фактичні й теоретичні кориговані на сезонність значення динамічного ряду (для знаходження $\hat{y}_{i_{\text{кориг.}}}$ необхідно отримані теоретичні рівні помножити на відповідні індекси сезонності);

n — кількість рівнів ряду;

m — кількість параметрів рівняння тренду (для рівняння прямої $m = 2$ [6, с.200-201]).

Загальний принцип розрахунку показника критерію Стьюдента полягає у тому, що в чисельнику даного дроби відображаємо випадкову величину із нульовим математичним очікуванням (в цій ролі може виступати прогнозний очікуваний показник), а у знаменнику вибіркоче стандартне відхилення даної випадкової величини, яке отримуємо як квадратний корінь із не зміщеної оцінки дисперсії [7].

Рівняння регресії, базою для якого є дисперсія, має вигляд:

$$\eta^2 = (\sum_{i=1}^n (\hat{y}_i - \bar{y})^2) / (\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2) \quad (3)$$

\hat{y}_i - значення у для і-тої одиниці; \bar{y} - середнє значення для всієї групи.

Зміст дисперсії в тому (чисельник вищенаведеного дробу), яка частка загальної варіації результативної ознаки, що пояснюється на основі вибраного рівняння

зв'язку з його факторною ознакою. Тому чисельник завжди має бути меншим знаменника, в іншому випадку є допущена помилка [с.330]. Для уникнення такої помилки використовують показник:

$$\eta^2 = \sqrt{1 - (\sum_{i=1}^n (y_i - \hat{y}_i)^2) / (\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2)} \quad (4)$$

Цей показник не так точно відображає саму природу зв'язку між результативною ознакою та її факторною ознакою (ознаками), але його розрахунок вбереже від здійснення арифметичних і логічних помилок. У чисельнику наводяться квадрати відхилення фактичного значення ознаки від її індивідуальних розрахункових значень [8,с.329-330]. Під час аналізу показників статистичної моделі та адаптованої на її основі математичної моделі, використовуючи критерій Стюдента для аналізу вірогідної правдоподібності математичної моделі, залежно від виявлено характеру реального розподілу системних даних у моделі (нормальний розподіл), можуть використовувати критерій U-критерій – Манна - Уїтні, але у випадку коли мінімальна кількість значень ознаки не менше трьох у кожній із вибірок, та при наявності збігів числових значень у вибірці їх кількість мінімальна [9].

Розроблені методики аналізу економічного та фінансового стану господарської діяльності є ефективними при виявленні первинних причин дисгармонії господарської діяльності. Але характер інформації, яка наводиться у бухгалтерській та фінансовій звітності не дозволяє застосовувати їх “на повну силу”, через те, що для застосування цілого ряду з них (наприклад показники для розрахунку технічного економічного аналізу, адаптованих математичних статистичних формул) наводиться недостатній період для аналізу або кількість параметричних даних по відповідним групам показників (кореляційний аналіз та розрахунок дисперсій, критеріїв оптимальності підбору математичної моделі діяльності підприємства: критерій Стюдента, U-критерій Манна-Уїтні). Це впливає на спроможність застосувати весь спектр математичних методик для аналізу стану підприємства. В результаті цього держава в особі правоохоронних органів втрачає можливість реального контролю стану справ, в тому числі на окремому підприємстві. Саме тому є необхідним розробка новітньої наскрізної методики контролю за діяльністю підприємства. У зв'язку із цим є необхідним впровадження нових облікових звітних форм, які надаватимуть можливість здійснювати необхідний поточний контроль за господарською діяльністю суб'єкта господарювання контролюючими органами відповідно до їх компетенції.

Покращення системи контролю забезпечень зобов'язань можливе в результаті системного аналізу умов функціонування суб'єкта. Первинним документальним етапом контролю забезпечень зобов'язань є їхній облік. Через те, що забезпечення зобов'язань є фундаментальним фактором та критерієм економічного розвитку, система контролю має бути всесторонньою та повною. Система контролю за обліковим процесом - наскрізною за кожним об'єктом обліку. Значний вплив на систему обліку та контролю в суспільстві має рівень науково-технічного прогресу та наявні способи організації господарської діяльності, способи накопичення та обробки інформації про навколишній світ, характер та структура ризиків господарської діяльності.

Важливу роль у гармонізації та стандартизації правил і процедур обліку відіграють міжнародні стандарти фінансової звітності.

Великобританія. У процесі свого життєвого циклу забезпечення зобов'язань після його фіксації у первинних документах знаходить своє відображення у наступних облікових регістрах: книги первинного обліку; номінальна бухгалтерська книга; журнал для запису корекції помилок; книги продажу та придбання; номінальні звітності головної книги; проект балансового звіту. Для відображення в обліку даних про первинні документальні дані стосовно господарських операцій використовують книги первинного обліку. Основними книгами первинного обліку, де відображаються дані стосовно причини виникнення та порядку створення забезпечень у залежності від причин їх виникнення, є: денна книга розпродажу, денна книга придбання, книга повернень розпродажу, книга повернень придбання, готівкова книга (книга обліку готівки), мала грошова книга, журнал виписок із рахунку в банку, - які відображають рух готівкових коштів. Угоди, що записані у первинних документах сумуються в книгах “первинного обліку”.

Наступним етапом облікового процесу є відображення господарських операцій, пов'язаних із створенням та використанням забезпечень у номінальній бухгалтерській книзі. Номінальна бухгалтерська книга складається із усіх тих статей, на основі яких складаються фінансові звіти. Готівкові угоди в облікових регістрах та на рахунках обліку відображаються негайно. Кредитні угоди

приймаються до уваги, але відображаються з моменту надходження відповідних документів. Журнал як правило використовують для запису корекцій помилок, які роблять у письмовій формі на основі номінальних звітностей головної книги. Персональні звіти не входять до системи подвійного обліку. У системі подвійного обліку стосовно цих даних відображаються обсяг зобов'язань клієнту або постачальнику. Особисті угоди записуються у відповідних книгах обліку. Підсумки книг обліку щодня записуються до номінальної бухгалтерської книги. Журнал як реєстр обліку забезпечень використовують для відображення в ньому запису стосовно корекції помилок. Записи корекції здійснюються на основі номінальних звітів бухгалтерської книги. У бухгалтерських книгах продажу відображаються дані стосовно кожного клієнта, якому наданий кредит, а у головній книзі придбання - стосовно кожного постачальника, від якого продукція отримується в кредит. Балансовий звіт підготований до затвердження (проект балансового звіту) може містити у собі згорнуті підсумки існуючих забезпечень по їх видам, при цьому склад статей може спрямуватись підприємством відповідно до потреб його фінансової звітності. Суворо регламентований виключний і вичерпний перелік статей та їх змісту у проекті балансу є основою складання звіту про доходи та витрати. Витрати на створення відображаються у тому звітному періоді, коли вони були здійснені [10].

З 06 квітня 2013р. для відображення інформації поро створення забезпечень після вказаної дати використовують додаткові форми звітності (крім акціонерних товариств, громадських організацій, іноземних компаній). MRO 1 “Відомості про забезпечення (оплату)”. На відміну від звітної форми MO 1[12] новітнім є відображення у графі 3 імен осіб, агентів безпеки, або повірених з відміткою про наявність таких у кількості більше 4-х. У гр. 5 вказується інформація про фіксоване забезпечення (оплата) або фіксоване забезпечення в якості цінних паперів. Додатково наводиться інформація про включення до їх складу матеріальної або нематеріальної власності. У графі 6 наводиться інформація про наявність плаваючого забезпечення у складі фінансового інструменту і чи дане плаваюче забезпечення поширюється на майно компанії. У графі 7 наводиться інформація про негативне забезпечення (відмову від застави) та умови забезпечення (оплати) які б обмежили заставодавця від створення заходів безпеки з приводу предмету застави. У графі 8 наводиться інформація про повірену особу. У графі 9 наводиться підпис особи яка склала документ [13]. У звітностях MRO1, MRO2 “Відомості (особливості) про забезпечення (сплату) суб'єкта, якому майно або зобов'язання було придбані” наводиться інформація про: гр.1 - дані компанії; гр. 2 - дата створення забезпечення; гр. 3 - дата привласнення або придбання у власність; гр. 4 співпадає із графою 3 MRO 1; гр. 5 – наводиться опис забезпечення [14].

MRO3 “Відомості про реєстрацію забезпечення (розрахунку) для захисту серії боргових зобов'язань”, гр. 1- дані компанії; гр. 2 - дата створення забезпечення; гр. 3 - дата резолюції (прийняття) рішення про випуск; гр. 4 - дата покриття (погашення) створеного інструменту; гр. 5 – імена повірених; гр. 6 – опис. Графи 6,7,8,9 MRO 1 і 2 та 7,8,9,10 MRO3 аналогічні [15].

MRO 4 “Заява (звіт) про повне або часткове задоволення забезпечення (оплата)”. Даній звітній формі наводиться інформація про дані компанії та умови створення забезпечень, які складаються із окремих трьох секцій. У секції А наводиться інформація про забезпечення створене до 06.04.2013р. У секції А1 вказується дата створення забезпечення; у секції А2-опис інструменту, якщо такий створювався; у секції А3- короткий опис власності або проведеного забезпечення (оплати). У частині В вказується код забезпечення (оплати). У частині С з назвою “Має бути погашено за всіма забезпеченнями (погашено за всіма виплатами)” є дві секції. У секції С1 наводиться визнання і підтвердження, що описане забезпечення за вимогою буде задоволене повністю або частково. У секції С2 вказуються деталі про особу, яка доставила цей звіт, характер її інтересу у забезпеченні та статус. У секції С3 вказується підпис [16].

MRO 5 “Звіт (заява) що частина або всю власність є забезпеченням (оплатою): а) була реалізована для забезпечення (оплати), б) більше не є частиною майна підприємства”. У першій секції документу наводяться дані про номер та повну назву компанії. У другій секції – уточнюється коли було створено забезпечення (проведена оплата). Якщо до 06.04.2013р. проведено оплату, компанія використовує частини А і С даного документу. Якщо забезпечення (проведена оплата) була створена 06.04.2013р. або після цієї дати, компанія використовує частини В і С. У секції А1 наводиться інформація про дату створення забезпечення (оплати) або дата придбання. У секції А2 здійснюється опис інструменту, якщо такий створювався. У секції А3 наводяться короткі відомості про власність (майно), або проведення стягнення (оплати). У частині В вказується інформація про забезпечення (оплату), що створене 06.04.2013р. або після неї. Гр. В1 – наводиться код забезпечення за сертифікатом. Частина С “Повинні бути завірені за всіма витратами”(назва). У даній секції відображається інформація про власність або підприємство, яке буде реалізоване для стягнення (оплати) забезпечення. Наводиться (підтверджується шляхом відповідної відмітки) інформація, що величина оплати є не більшою, ніж частина власності компанії або підприємства. При підтвердженні цих фактів використовується секція С2. У випадку, якщо: 1) вся власність компанії або підприємства підлягає оплаті (стягненню в оплату); 2) обсяг оплати не більше ніж частина власності підприємства або компанії; 3) буде реалізована для оплати не більше ніж частини (забезпечення) за рахунок власності підприємства - використовують секцію С3. Секція С2 містить “Опис активів або власності”, секція С3 включає “Опис осіб

уповноважених цим звітом і їхній відсоток у забезпеченні (оплаті)”. У даній секції стосовно особи наводиться вичерпна інформація про: прізвище, ім'я та по батькові, повний поштовий адрес міжнародного візця та окремо вказується статус особи, зацікавленої у стягненні. У секції С4 зазначається підпис особи [17]. MRO 6 “Заява (звіт) про дії компанії в якості довіреної особи”, у гр. 1 наводяться дані компанії: реєстраційний номер компанії та її повна назва. У гр. 2 відображається код забезпечення (оплати) за сертифікатом. У гр.3 здійснюється підтвердження (“Я підтверджую, що компанія виступає довіреною особою у власності або підприємства суб'єкта цього забезпечення (оплати)”) та підпис [18].

MRO 7 “Заява про повне або часткове задоволення забезпечення (оплати)” у графах цієї форми зазначається: гр.1- дані компанії; гр.2 – створення забезпечення; наступна частина документу складається із кількох частин: у частині “А” відображається інформація про забезпечення створене до 06.04. 2013р.: дата створення забезпечення; опис інструменту (при наявності); короткий опис власності проведеного забезпечення (оплати). У частині Б даного документу вказується присвоєний код даному забезпеченню. У частині С даного документу зазначаються персоніфіковані дані про особу, яка доставила цей звіт і зацікавленої у забезпеченні [19]. MRO8 “Опис забезпечення (оплати) де не було створено додаткових інструментів”. Гр. 1 і гр.2 співпадають з формою MRO 3. У гр. 3 зазначаються особи, причетні до забезпечення (оплати). У гр. 4 наводиться природа забезпечення (оплати). Гр. 5 - опис власності, або підприємства. У гр. 6 наводяться дані про зобов'язання, захищені забезпеченням (оплатою). У графах 6 та 7 відповідно наводяться відповідно звіт повірених осіб (гр.6) підтвердження особи, яка склала звіт та підпис (гр. 7) [20].

MRO 9 “Опис забезпечення (оплати) суб'єкта у власність якого придбавається забезпечення без створення інструменту”, у гр.1 та 2 наводиться інформація аналогічна попереднім звітам. У гр. 3 наводиться інформація про дату придбання у власність. Гр. 4 – наводяться персони, що мають відношення до забезпечення (оплати). Гр. 5 – природа забезпечення (оплати). Гр. 6 – опис власності або підприємства. Гр. 7 – зобов'язання захищені забезпеченням (оплатою). Гр. 8 – звіт повіреної особи. Гр. 9 – підпис [21]. MRO 10 “Відомості для реєстрації забезпечення (застави, оплати) для забезпечення серії облігацій де не створювалось інструменту”, у графах даного документу наводиться інформація про: у графі (гр.) 1- компанію (номер реєстрації та повна назва компанії). У гр.2 - відображається дата створення забезпечення (оплати, застави). У гр. 3 - наводиться дата резолюції з рішення питання щодо випуску серії цінних паперів. У гр. 4 наводяться імена повірених осіб або власників облігацій. У гр. 5 - природа забезпечення (оплати, застави). У гр. 6 - опис власності або підприємства. У гр. 7 – облігації забезпечені забезпеченням (оплатою, заставою). Заповнення гр. 8 даної форми здійснюється після реєстрації забезпечення (оплати, застави). У

даній графі робиться помітка в секції, якщо назване підприємство виступає як повірена особа власності або підприємства як суб'єкта забезпечення (оплати, застави). У гр. 9 наводиться підтвердження (“Я підтверджую, що забезпечення (оплата, застава), яка описана в даній формі не є створена або посвідчена як інструмент”) та підпис особи [22].

У Великобританії товариства з обмеженою відповідальністю складають звітність про забезпечення (оплату) у складі своєї власності абсолютно аналогічну формам, які складають загальні підприємства. Але відомості у таких звітних формах наводяться стосовно товариств з обмеженою відповідальністю. У звітних формах LL MRO 3 та LL MRO 5 у третій графі замість дати резолюції (прийняття) рішення про випуск (серії цінних паперів - боргових зобов'язань) наводиться дата надання дозволу у питанні стосовно випуску серії цінних паперів [23],[24]. Вказані документальні форми поширюються і на Шотландію. Додатково в Шотландії товариства з обмеженою відповідальністю складають форму №LLP 466 “Відомості про внесення змін до інструменту плаваючого забезпечення (оплати) створеного товариством з обмеженою відповідальністю зареєстрованого в Шотландії”. Реєстраційний запис здійснюється на платній основі. У відповідних графах наводиться інформація про: номер компанії та повну її назву; дата створення забезпечення (оплати, застави); опис створеного інструменту забезпечення відповідно до обставин та опис інструменту який є підставою створення забезпечення або його подальшої зміни; імена осіб, які мають право на стягнення забезпечення (оплату): короткі відомості про майно, що стягується; імя, адреса та e-mail особи, яка склала документ; імена, адреси та телефони осіб, які склали документ про заміну забезпечення (оплати); дати здійснення зміни інструменту; заява про резерв а також відомості про обставини, які забороняють або обмежують створення забезпечення (оплати); короткий огляд будь-якої власності, реалізованої за плаваючим забезпеченням; сума на яку збільшено суму плаваючого забезпечення (оплати); порядок рейтингу плаваючого забезпечення (оплати) по відношенню до інших цінних паперів із фіксованою або плаваючим забезпеченням (оплатою); продовження заяви про забезпечення, якщо є інструменти, які регламентують порядок рейтингу плаваючого забезпечення (оплати) по відношенню до фіксованих цінних паперів або інших плаваючих забезпечень [25].

Україна. Відповідно до загальних положень господарські операції пов'язані із створенням та подальшим життєвим циклом забезпечень зобов'язань у бухгалтерському обліку відображаються методом їх суцільного і безперервного документування. Для того, щоб первинні документи були прийнятними для обліку, вони в обов'язковому безвиключному порядку мають мати всі дані, які дають можливість повністю ідентифікувати зміст та характер господарської операції і сторін, що брали в ній участь. У національній та міжнародній практиці вони мають назву “реквізити”, які за своїм складом поділяються

на основні та додаткові, наявність яких у відповідному документі залежить від характеру операції та технології обробки даних [26].

Дані про здійснення операцій, в результаті яких виникли забезпечення на основі первинних документів заносяться до облікових реєстрів. В залежності від підстави виникнення забезпечення підставами для таких записів можуть бути різного роду нормативні акти і укладені договори, програми реструктуризації та калькуляційні плани витрат (кошториси здійснення операції) по ним, при виникненні непередбаченого зобов'язання – рішення компетентного органу або експертний висновок при техногенній аварії чи іншої форс-мажорної обставини природного характеру. На сьогоднішній день в бухгалтерському обліку України для накопичення інформації про забезпечення зобов'язань та їх стан використовують Журнал №7.3 «Відомості аналітичних даних по рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» на форматі бланку А-4 [27]. На порядок складання заповнення та формування звітності у сфері забезпечень зобов'язань поширюються загальні правила складання та оформлення, зберігання бухгалтерських документів.

Словаччина. Підприємства відповідно до Закону про бухгалтерський облік з метою відображення своїх господарських операцій зобов'язані вести книги первинного обліку: журнал грошових надходжень, книгу вимог, бухгалтерська книга кредиторської заборгованості, інші книги первинного обліку господарських операцій, якщо це необхідно для цілей обліку та звітності. Як правило такі книги складаються для обліку операцій, основою яких є трудові відносини. В залежності від виду забезпечення яке виникло, дані про нього заносяться до наступних первинних книг обліку господарських операцій: грошовій книзі – якщо забезпечення створюється за рахунок грошових коштів; у книзі вимог – сума наданих кредитів, дебіторської заборгованості та претензії по непрямим податкам. У книзі зобов'язань відображається інформація про отримані кредити та інші зобов'язання, наявність яких є підставою для створення забезпечень. До первинних документів та їх форм у законодавстві Словаччини вимог не наводиться, але є вимоги до їх змісту та складу реквізитів з метою спроможності повної ідентифікації господарської операції та її учасників. До складу реквізитів бухгалтерського документу ставляться вимоги аналогічні українському законодавству. На основі наведених книг первинного обліку господарських операцій бухгалтер не може здійснювати запис бухгалтерських проведень. Вони відображаються у реєстрі бухгалтерських проводок у хронологічному порядку. Після цього зведені дані по бухгалтерським проводкам записуються до журналу у кінці кожного місяця. На початок і в кінці звітного періоду робиться звірка внесених даних до головної книги підприємства. Відомості у головній книзі відображаються трьома групами : залишок на початок періоду, обороти і залишок на кінець. Головна книга повинна включати всі дані по синтетичним і аналітичним рахункам у їх розрізі. Головна книга

відображає всі господарські операції і всі бухгалтерські проведення, які зведені у журналі. При цьому ті бухгалтерські проведення, які не відображені у журналі та головній книзі, повинні бути відображені позабалансово. виправлення даних які занесені до первинних книг обліку, реєстру бухгалтерських проводок та головної книги чи інших книг обліку на підприємстві проводиться на основі підтверджуючих бухгалтерських документів із відображенням дати та особи яка вносила правки у записи [28].

Молдова. Будь-яке право володіння активом суб'єкта господарювання без відображення його природи і підстав у бухгалтерському обліку не визнається. В залежності від того, чи суб'єкт господарювання є товариством з обмеженою відповідальністю, веде облік операцій із застосуванням методу нарахувань; якщо товариство з додатковою відповідальністю – елементи обліку відображає із застосуванням касового методу. Публічні установи відображають елементи бухгалтерського обліку на основі паралельного застосування цих методів або вибірково одного із них. Не наводяться окремі вимоги стосовно складу та характеру первинних документів, але наводяться дані стосовно обов'язкових реквізитів, які мають входити до такого документу. Їх склад аналогічний вимогам до реквізитів первинних документів України. Склад та характер облікових реєстрів та їх перелік встановлює кожний суб'єкт господарювання відповідно до власних потреб. Публічні підприємства ведуть свій бухгалтерський облік відповідно до вимог МСФЗ. Інші підприємства ведуть свій облік відповідно до вимог національних стандартів обліку або МСФЗ за власним вибором. У разі вибору національних стандартів бухгалтерського обліку для підприємств окремих видів встановлюються окремі вимоги до облікових реєстрів [29]. Мається на увазі облікові реєстри для відображення інформації про первинні документи суворої звітності – накладної при транспортуванні активів та накладної при наданні послуг/виконанні робіт [30]. Обліковий реєстр за своєю природою повинен містити наступні відомості: назву та назву суб'єкта що його склав; дату початку і завершення ведення облікового реєстру, або вказівку періоду за який він складається; дату здійснення економічних фактів згрупованих одночасно або за вибором у хронологічному чи систематичному порядку; одиниці виміру економічних фактів та наведення даних про посади; персональні дані осіб, які відповідальні за складання документу. Особливістю для первинних документів Молдови є обов'язкове відображення в них факсимільного коду (IDNO) сторін господарської операції, крім фізичних осіб, не зареєстрованих як суб'єктів підприємницької діяльності. Не допускається жодних виправлень у документах, які є підтвердженням проведення фінансових операцій або придбання фінансових активів.

Підприємства публічного права складають фінансову звітність - піврічну та річну. Інші господарюючі суб'єкти складають річну фінансову звітність. До складу фінансової звітності входять:

баланс, звіт про прибуток та збитки, звіт про рух грошових коштів, звіт про рух власного капіталу, пояснювальні записки, включаючи додатки до фінансової звітності. До річних фінансових звітів додаються аудиторські висновки. Публічні підприємства свої піврічні звіти представляють у стислому вигляді із вибірковими пояснюючими записками. Інформаційною службою фінансових звітів кожному суб'єкту господарювання доводиться інформація про конкретний термін здачі фінансової звітності. Виправлення у первинних документах і облікових регістрах допускається тільки за умов їх згадування. Датою виправлення даних у фінансовій звітності вважається дата складання відповідної бухгалтерської записки [29].

Китай. Для відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку передбачається ведення книг обліку, у яких у хронологічному порядку вносяться дані про всі господарські операції. Дані про господарські операції відображаються на основі первинних документів. Перелік книг бухгалтерського обліку визначається і їх кількість регулюється кожним підприємством окремо. Книги обліку мають бути прошнуровані і пронумеровані. На основі книг обліку інформація переноситься до журналів господарських операцій або бухгалтерських книг. Вибір між журналом господарських операцій і бухгалтерськими книгами залежить від розмірів підприємства та характеру діяльності. На основі даних бухгалтерської книги або журналу

господарських операцій робляться записи до головної книги. Записи можуть вестися в ручному та електронному режимі. Виправлення та помилки у книгах обліку, бухгалтерських книгах, журналах господарських операцій, головній книзі не допускаються. Наявність таких фактів вважається порушеннями, які є підставами для проведення службових розслідувань компетентними органами і при доведенні умислу - притягненні до адміністративної або кримінальної відповідальності [31].

Ізраїль. В республіці Ізраїль господарські операції на основі первинних документів записуються в облікові книги. На основі даних облікових книг аудитор - ревізор попередньо провіривши їх складає бухгалтерські звіти [32].

ВИСНОВКИ

Дійсність та оптимальність забезпечення зобов'язань у сучасних ринкових умовах постає дедалі актуальніше. Причина – у розширенні сфер різноветторної багатогранності фінансування господарського життя. Значення та роль будь-яких формул та наукових методик втрачається без реального ресурсного забезпечення, гармонійно та об'єктивно розподіленого у суспільстві. Дійсність потреб суспільства, їх розмір та структура – ключовий фактор розвитку міжсуб'єктних відносин та науки в цілому.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Райс Ентоні. Розкриття таємниці фінансової звітності / Пер. з англ. За ред. канд. екон. наук С.Ф. Голова. – Дніпропетровськ: Баланс-Клуб, 2001. - 240с.
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 “Об'єднання бізнесу” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_006
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 “Нематеріальні активи” [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_050.
4. Кожанова С.П., Отенко І.П. Економічний аналіз: Учебний посібник для студентів економічних спеціальностей усіх форм навчання. – Х.: ВД “ІНЖЕК”, 2005. – 343с.
5. Лимская декларация руководящих принципов контроля (Принята IX Конгрессом Международной организации высших контрольных органов (ИНТОСАИ) в 1977 году) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/604_001.
6. Мазаракі А.А. та ін. / Економіка торговельного підприємства: Підручник для вузів / Під ред. проф. Н.М. Ушакової. - К. “Хрещатик”, 1999. - 800с.
7. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Т-критерий_Стьюдента
8. Елисеєва И.И., Юзбашев М.М. Общая теория статистики: Учебник / Под ред. И.И. Елисеевой. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: Финансы и статистика, 2004. — 656 с.
9. Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/U-критерій_Манна-Уїтні.
10. CIMA. Certificate Paper C2.FUNDAMENTALS OF FINANCIAL ACCOUNTING For assessments in 2010 and 2011. Study text. ISBN 9780 7517 8069 7.
11. Companies act 2006 with amendments. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46>.
12. Фендик В.М. Облік забезпечень зобов'язань в іноземних країнах [Текст] / В.М. Фендик // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія “Економіка”. – 2013. - Випуск 3(40). - С.280-287.
13. MR01 Particulars of a charge [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR01_particulars_of_a_charge.pdf
14. MR02 Particulars of a charge subject to which property or undertaking has been acquired [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR02_particulars_of_a_charge_subject_to_which_property_or_undertaking_has_been_acquired.pdf
15. MR03 Particulars for the registration of a charge to secure a series of debentures [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

- http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR03_particulars_for_the_registration_of_a_charge_to_secure_a_series_of_debentures.pdf
16. MR04 Statement of satisfaction in full or in part of a charge [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR04_statement_of_satisfaction_in_full_or_in_part_of_a_charge.pdf
 17. MR05. Statement that part or the whole of the property charged (a) has been released from the charge (b) no longer forms part of the company's property. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR05_statement_that_part_or_the_whole_of_the_property_charged.pdf
 18. MRO 6. Statement of company acting as a trustee [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
 19. http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR06_statement_of_company_acting_as_a_trustee.pdf
 20. MR07 Particulars of alteration of charge (Particulars of a negative pledge) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR07_particulars_of_alteration_of_charge_particulars_of_a_negative_pledge.pdf
 21. MR08 Particulars of a charge where there is no instrument [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR08_particulars_of_a_charge_where_there_is_no_instrument.pdf
 22. MR09 Particulars of a charge subject to which property or undertaking has been acquired where there is no instrument [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR09_particulars_of_a_charge_subject_to_which_property_or_undertaking_has_been_acquired.pdf
 23. MRO 10 Particulars for the registration of a charge to secure a series of debentures where there is no instrument [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/MR10_particulars_for_the_registration_of_a_charge_in_a_series.pdf
 24. LL MR03 Particulars for the registration of a charge to secure a series of debentures [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/LL_MR03_particulars_for_the_registration_of_a_charge_to_secure_a_series_of_debentures.pdf
 25. LL MR05 Statement that part or the whole of the property charged [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.companieshouse.gov.uk/forms/generalForms/LL_MR05_statement_that_part_or_the_whole_of_the_property_charged.pdf
 26. LLP466 Particulars of an instrument of alteration to a floating charge created by a Limited Liability Partnership registered in Scotland [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.companieshouse.gov.uk/forms/llp/llp466.pdf>
 27. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>
 28. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=293587
 29. Zákon o účtovníctve (od 1.1.2010) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dumaconsult.sk/1-1-10-zakon-o-uctovnictve>
 30. Закон о бухгалтерском учете № 113-ХVI от 27.04.2007, с последующими изменениями и дополнениями. Республика Молдова [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mf.gov.md/ru/actnorm/contabil/lawcontabil/>
 31. Республика Молдова. Министерство финансов. Приказ №. 47 от 31.03.2010 об утверждении типовой формы первичного документа строгой отчетности «Накладная» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=334336&lang=2>
 32. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.casplus.com/rules/accounting/prcreg/PRCRegulations.pdf>
 33. A Global Istory of Accounting financial Reporting and Public Policy Eurasia Midle East and Africa. Edited by Gary Previts Peter Valton and Peter Wolnizer. - 249p.

Одержано 14.08.2013р.